

OBČANSKÉ PRÁVO

PRÁVO DĚDICKÉ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1

© Ivo Telec, 2006

TEMATICKÝ OBSAH

1. druhy právního nástupnictví
2. zásady, účel a právní povaha, z dějin, zdroje práva dědického
3. autonomie vůle v dědickém právu
4. dědické nástupnictví; dědění ze závěti nebo ze zákona
5. závět', závětní nadace nebo nadační fond

6. notář, správce dědictví a správce vkladu, vykonavatel závěti
7. řízení o dědictví, daň dědická

1. ČÁST

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ VŠEOBECNĚ

PRÁVO NÁSTUPNICKÉ

1. právo dědické
2. jiné právo nástupnické

např. nástupnické právo právnických osob, nástupnické právo státu k pozůstalosti bez dědice aj.

DRUHY PRÁVNÍHO NÁSTUPNICTVÍ

- **Všeobecné (univerzální sukcese)**
 1. dědický přechod
 2. prodej podniku
 3. splynutí nebo sloučení právnických osob

- **V případě jednotlivého práva nebo dluhu (singulární sukcese)**
 1. přechod nájemního práva k bytu (nedružstevnímu)
 2. postoupení licence
 3. postoupení pohledávky
 4. převzetí dluhu

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ PODLE OSOB

1. **právní nástupnictví člověka jednotné**
2. **právní nástupnictví právnické osoby
zásadně jednotné s výjimkami**
pro některé druhy právnických osob
např. pro nadace

SINGULÁRNÍ NÁSTUPNICTVÍ V PŘÍPADĚ SMRTI

- **Přechody majetkových práv mimo univerzální (dědickou) sukcesi na zvláštní nástupce**
 1. nájemní právo k nedružstevnímu bytu
 2. pohledávka na pojistné plnění z pojištění osob
 3. pohledávka z pracovněprávního titulu
 4. pohledávka z nemocenského pojištění
 5. pohledávka ze sociálního zabezpečení

PRÁVNÍ NÁSTUPNICTVÍ ČLOVĚKA

- **Právní důsledky lidské smrti**
 1. **zánik práva osobnostního aj. osobních práv a závazků, např. práva na bolestné**
 2. **zánik věcného práva z věcného břemene, vázaného na určitou oprávněnou osobu**
 3. **zánik věcného předkupního práva, vázaného na určitou oprávněnou osobu**

4. **přechod majetkových práv na právní nástupce (sukcesory) zemřelého**
 - i. **univerzální sukcese (dědické nástupnictví)**
 - ii. **singulární sukcese (jiné nástupnictví na jiný okruh nástupců nežli dědiců)**

2. ČÁST

PRÁVO DĚDICKÉ

ÚČEL A PRÁVNÍ POVAHA

- Účelem všeobecné právní nástupnictví dědice do majetkových práv a závazků zemřelého
- Přejedchod pozůstalostních aktiv a pasiv v celistvosti (univerzálně), jako celek, nikoli kusově (singulárně), na dědice

ZÁSADY

1. **zásada privátní autonomie**
srv. právní princip svobodné vůle
 - ✓ **zásada osobní testovací volnosti**
 - ✓ **zásada nevnucení dědictví**
2. **zásada individualizace dědictví**
 - ✗ kolektivizace dědictví kmeni, obci, státu
 - ✗ familiarizace dědictví mezi pokrevními příbuznými a manželem
 - o. z.: právo potomka na dědický podíl, odejmutelné pouze vyděděním

PRÁVNÍ POVAHA

- **Absolutní subjektivní majetkové právo**
(oprávnění) člověka nebo právnické osoby (dědice)
na dědictví
 - ✓ působí *erga omnes*
 - ✓ přechází na dědice zemřelého původního dědice
(transmise dědictví)
- **V objektivním pojmovém významu**
část práva nástupnického = část souboru právních
norem vyplývajících ze zdroje práva, *např. z předpisu*

Z DĚJIN

- **ABGB 1811**

české země Československa před 1951

- zůstavitelovou smrtí vzniklo právo na ležící pozůstalost (*hereditas iacens*), které se nabízelo dědici
- dědická přihláška
- odevzdání (adice) pozůstalosti dědici soudem formou odevzdací listiny ke dni právní moci rozhodnutí

ZDROJE

1. čl. 11/1 LZPS: *„dědění se zaručuje“*
2. § 460 - 487, 873 o. z.
3. § 17 - 18 z. č. 97/63 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním
4. z. č. 227/98 Sb., o nadacích a nadačních fondech
5. o. s. ř., not. ř.
6. z. č. 357/92 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
7. nř. č. 258/95 Sb., kterým se provádí o. z.
8. vyhl. č. 196/01 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví

AUTONOMIE VŮLE V PRÁVU DĚDICKÉM

- **Právní princip svobody vůle**
 - ☛ soukromoprávní zásada **privátní autonomie**

- 1. **Zůstavitelova svoboda povolání nebo vyloučení dědice**
 - i. poslední pořízení (pořízení závěti)
 - ii. vydědění
 - iii. odpuštění zavrženíhodného jednání

- 2. **Zůstavitelova svoboda nakládání s majetkem**
 - i. povolání správce dědictví
 - ii. založení nadace nebo nadačního fondu
 - iii. příkaz k započtení na podíl závětního dědice

- 3. Dědicova svoboda přijmout nebo odmítnout dědictví**

- 4. Svoboda dědiců sjednat dohody mezi sebou nebo s věřiteli zůstavitele**

← EXKURS O PŘÍKAZU V PRÁVU SOUKROMÉM

- **Příkazy vyplývající ze smlouvy**
např. z příkazní, srv. příkaz klienta advokátovi, z pracovní, ze smlouvy o obchodním zastoupení aj.
- **Příkazy bezesmluvní (sukromoprávně netypické) X vůli příkazníka**
 1. příkaz zůstavitele k započtení na dědický podíl závětního dědice
 2. jiný příkaz, *např. u darování*

DĚDICKÉ NÁSTUPNICTVÍ

■ Solidární právní důsledky

- ☛ více dědiců nabývá celek dědictví v poměru svých podílů
- ☛ společně a nerozdílně dědici zavázáni věřitelům zůstavitele za přešlé dluhy
- ✗ o. z.: každý dědic odpovídá za dluhy dědictví jen do výše nabytého dědictví podle poměru svého podílu

DĚDICKÉ NÁHRADNICTVÍ

■ Náhradnictví závětního dědice

1. obecné náhradnictví (vulgární substituce)

= povolání náhradního závětního dědice
pro případ předemřeni původního závětního
dědice

2. svěřenské náhradnictví (fideikomisární substituce)

✗ o. z.

= závětní dědic (*institut*) nesmí věc zcizit
a po jeho smrti případne náhradnímu závětnímu
dědici (*substitutu*), např. u rodového majetku

OSOBY

- **Zůstavitel** = právní předchůdce
 - ✓ pořizovatel závěti, vydědění, správcovství
- **Dědic** = všeobecný právní nástupce
i do dluhů, *alter ego* zůstavitele
- **Odkazovník (legatář)** = singulární právní nástupce jen pro **jednotlivě určená aktiva (bez dluhů)**

PŘEDPOKLADY DĚDICKÉHO NÁSTUPNICTVÍ

1. biologická smrt zůstavitele
2. existence dědictví
 - × majetek nepatrné hodnoty
3. bytí vč. početí nebo založení dědice

např. početí nascitura, závětní založení nadace nebo nadačního fondu, jiné založení dosud nevzniklé právnické osoby; člověk i nesvéprávný

 - × odúmrt' státu
4. dědický titul dědice
5. přijetí nebo odmítnutí dědictví dědicem
 - × odúmrt' státu

SMRT JAKO PRÁVNÍ UDÁLOST

- **Smrt** = událost v lidském životě, jež je právně významnou skutečností působící **zánik právní subjektivity** člověka (způsobivosti mít práva a povinnosti)
- **Deklaratorní právní osvědčení smrti**
 1. zápis smrti v knize úmrtí matriční knihy, vedené MÚ ⇒ úmrtní list
 2. rozsudek o prohlášení za mrtvého

POZŮSTALOST A DĚDICTVÍ

■ Pozůstalost (*hereditas, Nachlass*)

⇐ osoba zůstavitele
= **jmění** (soubor aktiv
a pasiv) zanechané
zůstavitelem

- ✓ přechází děděním **nebo**
jinak
*např. odúmrťí,
přechodem práva nájmu
nedružstevního bytu*

■ Dědictví (*Erbschaft*)

⇐ osoba dědice
= event. **děditelná část
pozůstalosti**

- ✗ odúmrť státu
- ✗ vydání majetku
nepatrné hodnoty
obstaravateli pohřbu

- **Pozůstalost
způsobilá
ke zdědění**

- **Pozůstalost
nezpůsobilá
ke zdědění**

*např. majetek
nepatrné hodnoty
vydaný obstaravateli
pohřbu bez ohledu
na to, byl-li by
dědicem*

PŘEDMĚT PRÁVA DĚDICKÉHO

- **Dědictví (aktiva a pasiva)**
= zanechané (zůstavené) jmění způsobilé dědického přechodu *mortis causa*,
ocenitelné cenou obvyklou (obecnou)
*např. pozemek, podnik, obchodní podíl,
patent, dluhy*

- **Majetek (aktiva)**
 1. **hmotný**
 2. **nehmotný**, *např. majetková práva aj.
majetkové hodnoty, např. ochranná známka*

NENÍ PŘEDMĚT PRÁVA DĚDICKÉHO

✘ singulární sukcese, např.:

- **Odkaz** (*legatum*), např. sbírka fotografií odkázaná městskému muzeu v rodišti
- **Odkazovník** (*legatář*) neodpovídá za dluhy zůstavitele

✘ o. z.

OKAMŽIK NABYTÍ DĚDICTVÍ

- **Smrtí zůstavitele**

ipso iure s právem dědictví odmítnout

- ✗ soudním odevzdáním ležící pozůstalosti dědicům (adiční zásada), ABGB

- ✗ přijetím dědictví se zpětnými účinky, C. c. aj.

- **Nabytí dědictví podle práva platného v době smrti zůstavitele** ➔ i podle již zrušených předpisů

OSOBY

- **Nezpůsobilý
zavětní dědic**

podíl připadne
zákonnému dědici

- **Nezpůsobilý
zákonný dědic**

povolání jeho potomci

PŘEKÁŽKY VZNIKU DĚDICKÉHO PRÁVA

1. Zákonná překážka dědické způsobilosti

✓ **objektivní dědická nezpůsobilost s důvody:**

a. úmyslný trestný čin ✗ zůstaviteli
např. útisk aj. jeho manželu
jeho dětem
jeho rodičům

b. zavrženíhodné jednání proti projevu poslední vůle, *např. nátlak, zábrana, potlačení, podvržení, zfalšování*

✗ zůstavitelovo odpuštění

2. volní překážka dle vůle zůstavitele
= vydědění potomka zůstavitelem

DRUHY POŘÍZENÍ PRO PŘÍPAD SMRTI

- O. z.:

1. závět', vydědění, správcovství

- X o. z.:

1. společná závět', *např. manželů*
2. odkaz
3. dědická smlouva manželů

DĚDICKÉ TITULY

- **Právní důvody nabytí práva dědit**
 1. **zavěť** (testamentární posloupnost)
 2. **podpůrně zákon** (intestátní posloupnost)
 3. **zavěť** a **podpůrně**, ve zbytku, **zákon**

PRÁVO ODMÍTNOUT DĚDICTVÍ

- Výraz dědické autonomie vůle
- Forma
 1. prohlášení ústní u soudu
 2. prohlášení písemné zasláné soudu
 - ☛ nastupuje dědické právo potomka
- Zvláštní plná moc zástupce i advokáta obsahem výslovné oprávnění zástupce

JUDIKATURA

Dovolal-li se potomek relativní neplatnosti závěti (§ 479 o. z.) dal tím najevo, že chce dědit, a proto již nemůže dědictví odmítnout (§ 465 o. z.).

KS v Brně 18 Co 324/95, Ad notam, 1996/3.

3. ČÁST

ZÁVĚTNÍ NEBO ZÁKONNÝ DĚDIC,
VYDĚDĚNEC
A SPRÁVCE DĚDICTVÍ

PRÁVNÍ POVAHA ZÁVĚTI

- **Formální, jednostranný, odvolatelný osobní projev vůle člověka staršího 15 let, kterému dědici má připadnout pozůstalost nebo její část (svobodná volba dědice)**
 - ✗ listina o závěti
 1. prostá listina (soukromá listina)
 2. právně kvalifikovaná listina (notářský zápis), (veřejná listina)
- **Osobní právní jednání bez zastoupení**

FORMA

- **Vždy písemná forma**
- 1. soukromá listina
- 2. soukromá listina se svědky
nebo se svědky a předčitatelem
- 3. veřejná listina notářským zápisem

- **Nucená forma notářského zápisu**
 1. závět' nezletilého staršího 15 let
 2. závět' nevidomého a neslyšícího
negramotného
alt. 3 svědci

DRUHY ZÁVĚTÍ

1. **závěť vlastnoruční (holografní)**
psána i podepsána ✗ neplatnost
2. **závěť cizí rukou nebo na počítači ap.**
(allografní)
 - i. **závěť se svědky svéprávnými a závětí nepovolaným k dědictví, sepsaná např. *advokátem***
 - ii. **závěť s předčitatelem**

JUDIKATURA 1

*Podepsal-li zůstavitel závět' alespoň svým příjmením,
je tím splněna náležitost podpisu závěti podle ustanovení
§ 476 odst. 2 o. z., pokud o totožnosti podpisu
zůstavitele nejsou žádné pochybnosti.*

R 51/84

JUDIKATURA 2

Svědkiem ve smyslu ustanovení § 476b o. z. je jen taková osoba, která je touto funkcí předem pověřena a je s tímto pověřením srozuměna; není tedy tímto svědkem při pořizování závěti ten, kdo byl tomuto úkonu jen náhodně přítomen.

R 59/98

OBSAH ZÁVĚTI

■ Podstatná náležitost

1. povolání dědice k celému nebo k části majetku, *např. jen k nakladatelskému podniku*

■ Pravidelná nebo nahodilá náležitost

1. povolání náhradního dědice pro případ předemřetí původního dědice
2. příkaz k započtení na podíl závětního dědice
3. zřízení věcného břemene na nemovitosti
4. založení nadace nebo nadačního fondu

- **Závětní podmínka bez právní ochrany**
např. podmínka péče o ostatní pozůstalé, péče o rodný dům, o hrob, podmínka dostudování aj.
 - ✗ závěť je platná, ale v této části bez právních důsledků (**závazek morální bez právního vynucení s postihem morálním odsudkem**)

Z pořízení závěti **nevyplývá zdržovací závazek** pořizovatele nenakládat se svým majetkem určeným v závěti

- ☛ **rozhodný stav vlastnictví v době smrti**

JUDIKATURA

K posouzení skutečné vůle pisatele závěti, jsou-li o ní pochybnosti, je třeba zjišťovat vedle znění textu listiny (slovního výkladu) všechny okolnosti, za nichž byl projev vůle o ustanovení závětních dědiců učiněn a z nichž lze dovodit skutečnou vůli zůstavitele. Okolnosti případu jsou skutečnostmi existujícími vně vlastního projevu vůle, a to i tehdy, když je předeepsána písemná forma.

Není napravováním neurčitosti projevu vůle, jestliže projev je vykládán se zřetelem k okolnostem případu.

NS ČSR 4 Cz 61/86, Bull. NS 1987/2.

ZÁVĚTNÍ ZALOŽENÍ PRÁVNICKÉ OSOBY

1. nadace
 2. nadační fond
- **Zápis do nadačního rejstříku až po smrti zůstavitele**
 - ✓ navrhovatelem zápisu vykonavatel závěti
 - ☛ vznik právnické osoby

z. č. 227/98 Sb. o nad. a nad. fondech

- *Nadace „Nadání Josefa, Zdeňky a Marie Hlávkových“*, založena 1904 závětí J. Hlávky

← ZÁVĚTNÍ NADACE NEBO ZÁVĚTNÍ NADAČNÍ FOND

■ Obsahové náležitosti závěti

1. **název**
2. **účel** ve shodě s obecně prospěšným cílem
3. výše nebo hodnota **vkladu** zůstavitele
4. pravidlo pro **omezení nákladů** nebo určení jeho stanovení statutem vydaným správní radou až po smrti
5. náležitosti **nadačních příspěvků** nebo určení jejich stanovení statutem vydaným správní radou až po smrti
6. **vykonavatel závěti**, který provede úkony související se vznikem
7. event. **jmenování členů orgánů**; jinak jmenuje vykonavatel až po smrti

ZRUŠENÍ ZÁVĚTI

1. **závěti pozdější, pakliže závěti nemohou obstát vedle sebe pro obsahové vyloučení**
 - ➔ **zásada pozdější závěť samočinně neruší závěť předchozí**
2. **odvoláním závěti v písemné formě jako u porízení závěti**
3. **zničením listiny o závěti = projev vůle**
 - ✗ **zničení závěti omylem**

VEŘEJNOPRÁVNÍ EVIDENCE ZÁVĚTÍ

- **Notářská komora ČR v Praze** not. ř.
neveřejný seznam v elektronické podobě

- **Evidenční právní význam**
- **Dobrovolná veřejnoprávní evidence**
 1. závěti
 2. listiny o vydědění
 3. listiny o správcovství
 4. listiny o odvolání ↑

VZOR ZÁVĚTI

Pro případ své smrti pořizuji se svým majetkem takto:

1. vozidlo Bona Lux 456, státní poznávací značky 4 B 2 2851, jakož i zaknihované cenné papíry zdědí (...).
2. ve zbytku povolávám za dědice (...) a pokud by předemřel, povolávám jako náhradního dědice (...).

V (...) dne (...) (...)

PRÁVO DĚDICKÉ MEZINÁRODNÍ

- **Hraniční určovatel** právních poměrů dědických s cizím prvkem
- ✓ **státní příslušnost** zůstavitele nebo pořizovatele pro případ smrti
 - ☛ rozhodný právní řád
- **Formální náležitosti** pořízení pro případ smrti
- ✓ stačí právní řád území pořízení

PŘÍKLAD

Účastník zájezdu, *Josef Novotný*, **český státní příslušník**, vlastnoručně sepsal závět' na dovolené v Nizozemí, ve Scheveningenu, v pobřežní části Haagu, na pobřeží Severního moře.

Závět' se řídí **českým** právním řádem, ač byla napsána v cizině.

Pro její formu však **stačí forma** podle **nizozemského** práva.

OKRUH ZÁKONNÝCH DĚDICŮ

- 1. příbuzní v přímé linii**
 - i. potomci (descendenti) pokrevní i osvojení
 - ii. předci (ascendenti) pokrevní i osvojitelé
- 2. příbuzní v pobočné linii**
 - i. linie 1. stupně: sourozenci plnorodí i polorodí
 - ii. linie 2. stupně: synovci, neteře
 - iii. linie 3. stupně: strýcové, tety
- 3. manžel nebo partner stej. pohl. v reg. part.**
- 4. spolužijící osoby (druh nebo družka aj.)**

POMĚRY ZÁKONNÝCH DĚDICŮ

■ Osobní poměry k zůstaviteli

1. příbuzenský poměr
2. rodinný poměr manželský
3. registrovaný poměr partnerský stejnopohlavní
4. jiný osobní poměr, *např. druha a družky*

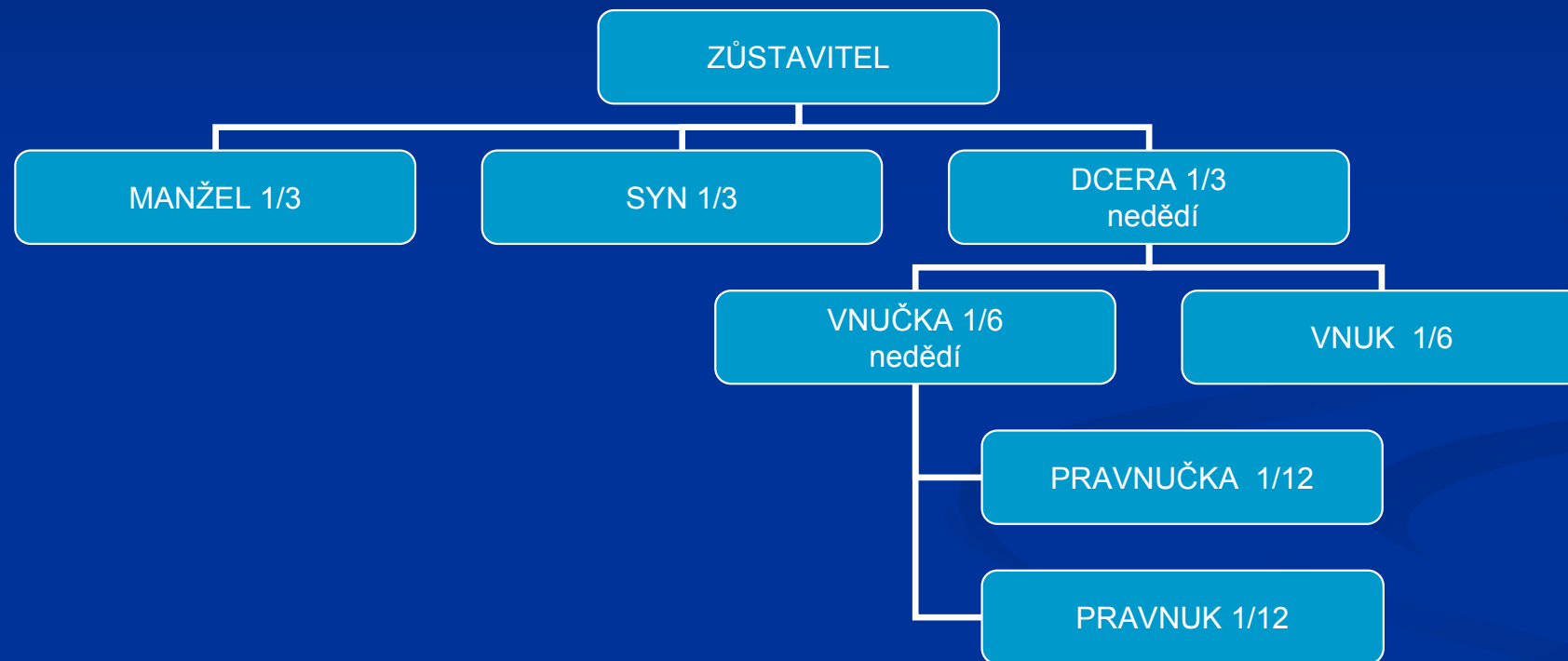
■ Soustavy

1. soustava pokrevního, popř. osvojeného příbuzenství (parentela)
2. jiné uspořádání

1. DĚDICKÁ SKUPINA rovným dílem dědí:

- děti
 - bez rozdílu původu
 - bez rozdílu věku
 - právo reprezentace potomků bez omezení
 - ✗ přírůstek podílu (akrescence)
- manžel nebo partner v reg. part. stejnopohl.
 - není nepominutelný dědic
 - není výlučný dědic v 1. skupině

příklad ⇒

2. DĚDICKÁ SKUPINA nedědí-li potomci, dědí rovným dílem:

- rodiče
- osoby spolužijící

= osoby, které 1 rok před smrtí
zůstavitele žily v jeho společné
domácnosti a

- a. pečovali o domácnost
např. družka,
nebo
- b. byli odkázáni výživou
na zůstavitele

- manžel
nebo part. v reg. part. stejnopohl.

- minimálně však $\frac{1}{2}$
- může být výlučným dědicem

příklad ⇒

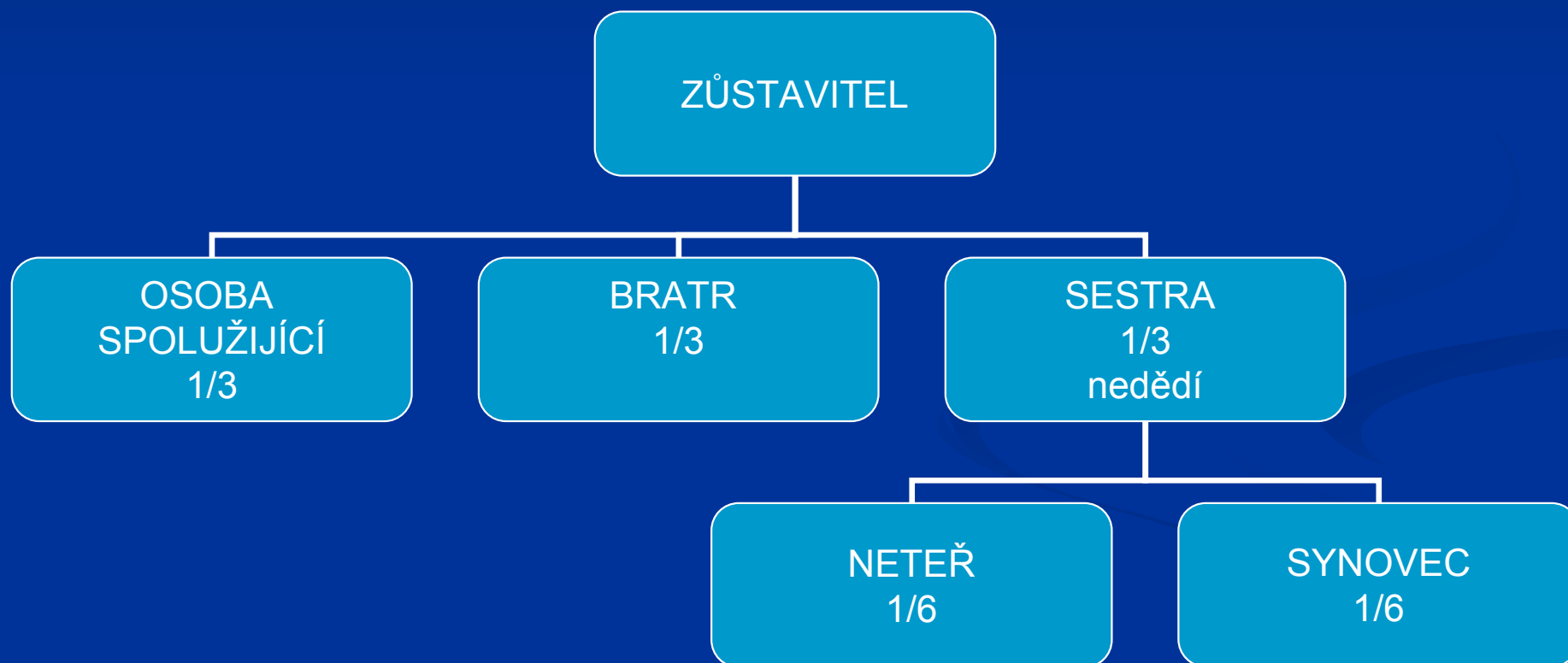

3. DĚDICKÁ SKUPINA

nedědí-li manžel ani rodiče, dědí rovným dílem:

- sourozenci
 - právo reprezentace:
 - ↓
 - synovci a neteře
- osoby spolužijící
 - = osoby, které 1 rok před smrtí zůstavitele žily v jeho společné domácnosti a
 - a. pečovali o domácnost
nebo
 - b. byli odkázáni výživou
na zůstavitele

příklad ⇨

JUDIKATURA

Pojem společné domácnosti ve smyslu § 474 odst. 1 o. z. je nutno vykládat tak, že zpravidla předpokládá společné bydlení.

Doba jednoho roku se počítá zpět ode dne úmrtí zůstavitele.

R 12/68

4. DĚDICKÁ SKUPINA

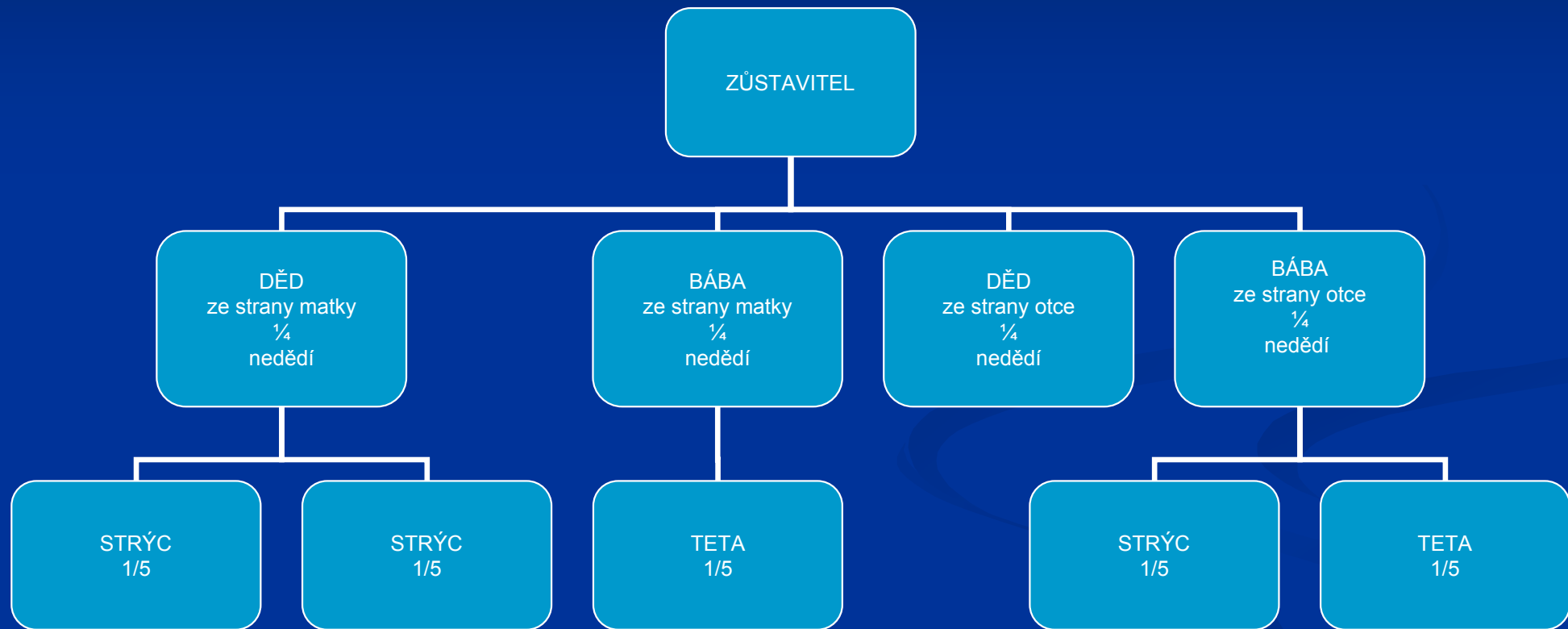
nedědí-li dědic ve 3. skupině,
dědí rovným dílem:

- prarodiče ze strany matky i otce
- právo reprezentace:

děti prarodičů = strýcové, tety

příklad ⇒

DĚDICKÉ PRÁVO POTOMKA

- **Potomek = nepominutelný dědic** 😊
- 1. **nezletilý nevyděděný potomek**
 - ☛ min. tolik, kolik činí dědický podíl ze zákona
- 2. **zletilý nevyděděný potomek**
 - ☛ min. $\frac{1}{2}$ dědického podílu ze zákona

DĚDICKÉ PRÁVO MANŽELA

- Výhradní dědic jen ze závěti
- **Není nepominutelný dědic** ☹️
- **Společný zákonný dědic** v 1. skupině nebo se zvýhodněním min. $\frac{1}{2}$ ve 2. skupině, i kdyby nežil ve společné domácnosti se zůstavitelem

X

- **Oprávněný z titulu práva manželského** ke své části smrtí zaniklého společného jmění manželů, pokud existovalo ke dni úmrtí

MANŽELSKÉ A DĚDICKÉ PRÁVO MANŽELA

- Smrt manžela ➔ zánik manželství a zánik SJM

- Manželské právo pozůstalého manžela
na vypořádací podíl na zaniklém SJM

vypořádání zaniklého SJM

- ✓ zůstavený vypořádací podíl zemřelého manžela
součástí pozůstalosti

- Dědické právo pozůstalého manžela
k dědictví vč. zůstavenému vypořádacímu
podílu zemřelého manžela na zaniklém SJM

PRÁVO STÁTU

- **Stát právním nástupcem zůstavitele:**
 1. dědic ze závěti
 2. nabyvatel odúmrti
- ✓ **odúmrt' = nedědický pojem nástupnického práva státu (*caducum*)**
- ✓ **zákonný nabývací titul státu k pozůstalosti bez dědice (jmění bez pána)**

- **Hospodaření s majetkem státu**
Úřad pro zast. st. ve věcech majet.
- **Výkon majetkových práv autorských a majetkových práv výkonných umělců vlastním jménem**
 1. Státní fond kultury ČR
 2. Státní fond ČR pro podporu a rozvoj české kinematografie

§ 26/2, 74 a. z.

Založení příslušnosti určité organizační složky státu

- ☛ výslovné označení, *např. v závěti: „Česká republika – Ministerstvo kultury“*

✗ není-li, ☛ ÚZSVM

VYDĚDĚNÍ POTOMKA

- **Zákonné důvody** (skutkové podstaty):
 1. v rozporu s dobrými mravy **neposkytnutí** potřebné **pomoci** v nemoci, ve stáří aj.
 2. **trvalé neprojeování** opravdového zájmu
 3. **odsouzení pro úmyslný trestný čin**
k odnětí svobody min. 1 rok
 4. **trvalé vedení nezřízeného života**

PŘÍKLAD 1:

Ponechání na holičkách

Syn se snachou zanechali nevyhlášeně nemocného ovdovělého a bezmocného otce a tchána v domku na samotě, odkázaného jen na pomoc vzdálených sousedů. Stav otce vyžadoval denní péči.

Tvrdili, že otci stačí důchod a sociální dávky s tím, že oni sami mají tři děti, které chtějí zaopatřit, a že podnikání je stojí peníze. Volný pokoj ve svém domě ponechávali pro hosty.

Otec syna vydědil.

PŘÍKLAD 2: Nezřízenec

Syn vrcholného manažera již více než 15 let utrácí svůj majetek včetně toho, co dříve dostával na výživném, za alkohol a za pitky s kamarády do němoty na veřejnosti.

V opilosti ničí cizí věci, přičemž tím budí veřejné pohoršení, a nehradí způsobené škody.

Dvakrát již kvůli tomu přišel o zaměstnání.

Otec syna vydědil.

- **Právo zůstavitele rozšířit důsledky vydědění i na děti vyděděného potomka a na jejich potomky v celé linii**
- **Skutkové podstaty vydědění**
 - ☛ protidůkaz vyděděného potomka

■ Zánik vydědění

1. odvoláním
2. zničením listiny o vydědění = volní projev
 × např. omylem
3. povoláním vyděděného za závětního dědice

JUDIKATURA 1

Jestliže potomek trvale neprojevuje o zůstavitele zájem proto, že zůstavitel neprojevoval zájem o potomka, nelze bez dalšího dovodit, že by neprojevení tohoto zájmu potomkem mohlo být důvodem k jeho vydědění.

R 23/98.

JUDIKATURA 2

Pro posouzení důvodů vydědění podle ustanovení § 469 odst. 1 písm. b) o. z. je třeba rovněž zjišťovat, zda potomek zůstavitele měl reálnou možnost o zůstavitele projevit opravdový zájem, který by jako potomek měl projevit, tj. zda zůstavitel měl sám zájem se s dítětem stýkat a udržovat s ním běžné příbuzenské vztahy.

R 23/98.

SPRÁVCE DĚDICTVÍ

- **Člověk nebo právnická osoba i stát**
až do skončení projednání dědictví soudem
 1. stanoven zůstavitelem
 2. stanoven rozhodnutím soudu

- **Svěření zůstaveného majetku správci**
 - ☛ výkon práv, jež příslušela zůstaviteli, vlastním jménem správce

PŘEDMĚT SPRÁVY

1. **veškerý** majetek spadající do dědictví
2. **část** majetku
 - i. podnik, *např. nakladatelství*
 - ii. nemovitost, *např. nájemní dům*
 - iii. jiná část, *např. zvířata*

■ Obvyklé hospodaření

✘ úkony nad obvyklé hospodaření,
*např. prodej spravované cestovní
kanceláře*

☛ souhlas dědiců

☛ svolení soudu

- **Průběžné zprávy a konečná zpráva správce o své činnosti**
- **Odměnu a náhradu výdajů hradí dědic dle usnesení soudu;
u předluženého dědictví hradí stát**

4. ČÁST

POTVRZENÍ NEBO VYPOŘÁDÁNÍ
DĚDICTVÍ,
DLUHY DĚDICTVÍ, VĚŘITELÉ,
PRAVÝ DĚDIC

POTVRZENÍ NEBO VYPOŘÁDÁNÍ

■ 1 dědic

- ☛ soudní potvrzení nabytí dědictví

■ 2 a více dědiců

- ☛ dohoda o vypořádání dědictví
schválená soudem
 - ✗ odpor zákonu
 - ✗ odpor dobrým mravům

JUDIKATURA

(...) Rozpor dohody o vypořádání dědictví se zákonem či s dobrými mravy není bez dalšího v tom, že dědic má podle ní nabýt méně, než na co by měl dle zákona či závěti nárok, ani v tom, nepřevzme-li podle dohody z dědictví žádný majetek.

Usn. MS v Praze 24 Co 106/94, Ad notam 1995/3.

DĚDICKÉ DOHODY

1. dohoda o vypořádání dědictví ⇐
2. dohoda o přenechání předluženého dědictví věřitelům k úhradě dluhů zůstavitele

VYPOŘÁDÁNÍ DĚDICŮ BEZ DOHODY

- **2 a více dědiců bez dohody**
 - ☛ soudní potvrzení nabytí dědictví podle dědických podílů, *např. každý 1/2*

ZAPOČTENÍ

- **Započtení na dědický podíl závětního dědice (kolace)**
 1. **volní příkaz** zůstavitele k započtení
např. v závěti
 2. **legální zákaz** neodůvodněného **zvýhodnění** již obdarovaného dědice vůči potomku zůstavitele

- **Započtení na dědický podíl zákonného dědice**

soud na dědický podíl **zákonného** dědice
započte, co za života zůstavitele od něho
bezplatně obdržel on nebo předek
dědicího dítěte, *např. otec zákonného
dědice, a to např. cenu darovaného
pozemku*

× **obvyklá darování, např. vánoční
dar**

ZŮSTAVITELOVY DLUHY

- **Přechod celé pozůstalosti (jmění), aktiv i pasiv, na dědice**
- **Omezená odpovědnost dědice za přešlé zůstavené dluhy a za přiměřené náklady pohřbu jen do výše svého dědického podílu**
 - × **solidární odpovědnost dědiců (společně a nerozdílně)**

X osobní závazky zůstavitele zanikající
smrtí

*např. závazek vyživovací, kromě
dlužných dávek,*

závazek vytvořit fotografické dílo

nebo herecky nastudovat divadelní roli

aj.

NÁKLADY POHŘBU

- **Přiměřené náklady spojené s pohřbem**

nř. č. 258/95 Sb.

*např. náklady na pomník nebo desku
do 10 000 Kč, cestovní výlohy, 1/3
nákladů smutečního ošacení nejbližším
příslušníkům rodiny a domácnosti*

PŘEDLUŽENÉ DĚDICTVÍ

- Dohoda dědiců a věřitelů o přenechání předluženého dědictví věřitelům
 - ☛ schválení soudem
 - ✗ zákon
 - ✗ dobré mravy
- ✗ bez dohody ☛ likvidace dědictví

JUDIKATURA

Při uzavření dohody o tom, že předlužené dědictví se přenechá na úhradu dluhů, závisí výběr věřitelů na dědicích;

při schvalování této dohody je třeba brát zřetel na to, zda tento způsob skončení věci nebude v rozporu se zákonem a zda nebude na újmu těch, kteří by mohli být při likvidaci dědictví ve svých právech uspokojeni. (...)

R 18/85

PRAVÝ DĚDIC

- **Právo pravého dědice na vydání dědictví**
*např. dědice ze závěti, nalezené
po pravomocném rozhodnutí o dědictví,
se zpětnými účinky k okamžiku úmrtí zůstavitele*
 - ☛ **lepší právo dědické**
 - ✗ **nepravý dědic s horším dědickým právem** ☹
*např. jen zákonným nebo
ze starší závěti, jež neobstojí vedle
novější závěti*

- **Promlčení majetkového práva pravého dědice**
 - ✓ obecná 3 letá doba ⌚ od právní moci rozhodnutí o děd.
 - ✗ nepromlčitelnost práva vlastnického

- **Legální závazek vydat dědictví**
 - ✗ ↓

- **Žaloba na vydání dědictví *in natura***
event. žaloba na zaplacení peněžité náhrady

■ Předmět vydávacího závazku

1. dědictví

2. užitky z něho, pakliže nepravý dědic

věděl nebo mohl vědět, *mala fide*,

že pravým dědicem je jiný

např. výnosy z pronájmu, úroky z vkladu

aj. plody, kupř. mlád'ata nebo úroda

✘ užitky zůstanou nepravému *bona fide*

- **Právo nepravého dědice na náhradu veškerých nákladů na majetek z dědictví vůči pravému dědici**
např. na zlepšení domu novou fasádou
 - ✗ právo jen **nutné** náklady, *např. na krmení zvířatům nebo na havarijní opravu*, věděl-li nebo mohl-li vědět, že pravým dědicem je jiný

- **Nabytí od nepravého dědice třetí osobou**

např. koupě vozidla od nepravého dědice

- ✓ **nabytí v dobré víře**

- ☛ **nabytí jako od pravého (řádné)**
viz právní princip dobré víry

5. ČÁST

SOUVISLOSTI

NOTÁŘ

- **Notář jako soudní komisař v dědickém procesu**
- **Notář sepisující závěti a beroucí je do úschovy**
- **Veřejný úřad notářský**

SPRÁVCE DĚDICTVÍ

1. povoláný zůstavitelem
2. ustanovený soudem v řízení o dědictví

SPRÁVCE VKLADU

- **Správa pořizovatelova majetkového vkladu do závětní nadace nebo závětního nadačního fondu**
- ✓ **správce vkladu určený závětí na dobu od projednání dědictví
podpůrně
vykonavatel závěti určený závětí**

VYKONAVATEL ZÁVĚTI

- **Legislativní zkratka**
- **Určen pořizovatelem závěti o založení nadace nebo nadačního fondu**
 1. jmenuje první členy orgánů
 2. spravuje vklad zůstavitele, ledaže je v závěti určen jiný správce vkladu
 3. provádí další úkony související se vznikem, *např. navrhuje zápis do nadačního rejstříku*

EXKURS: CIVILNĚ PROCESNÍ NÁSTUPNICTVÍ

■ Civilní řízení (o. s. ř.)

smrt účastníka řízení

- ☛ **dědici jeho procesní nástupci,**
popř. ti z nich, kteří převzali právo
nebo povinnost, o níž běží řízení
 - ✗ povaha věci neumožňuje
pokračovat v řízení
např. statusová věc
 - ✗ zákon jinak

EXKURS: DĚDICKÉ ŘÍZENÍ

- Zvláštní druh civilního řízení nesporného
 - ➔ úřední ingerence soudu do soukromého práva dědického
- Zahájení
 1. z vlastního podnětu soudu, *ex offio, na základě dojití úmrtního listu od MÚ*
 2. na návrh

- **Soudní pověření notáře jako soudního komisaře k provedení úkonů za odměnu**
*např. ke zjištění okruhu dědiců,
k vypořádání zaniklého společného jmění manželů, ke zjištění rozsahu a ceny dědictví aj.*
- **Zpětná účinnost veškerých úkonů soudu**
ke dni smrti zůstavitele

EXKURS: DAŇ DĚDICKÁ

- **Poplatníkem dědic**
- **Předmětem nabytí majetku děděním**
- **Základ daně**
cena majetku **snížená** o přešlé dluhy, přiměřené náklady pohřbu, osvobozený majetek, odměnu notáře aj.
- **Sazba daně dle I. – III. skupiny poplatníků**
- **Osvobození od daně v I. skupině poplatníků**
= příbuzní v řadě přímé a manžel nebo partner stejného pohlaví v reg. part. ➔ nepodává se daňové přiznání

LITERATURA

Mikeš, Dědické právo. Praha 2005.²

Svoboda, Dědické právo. Praha 1946.³

JUDIKATURA

Fiala (ed.), Přehled judikatury ve věcech dědických. Praha 2006.

Z beletrie:

Brázda, Notářský pitaval. Praha 1987.

Nový notářský pitaval. Praha 1992.

Poděkování

Děkuji Zdeňce Králíčkové za vytvoření grafických příkladů dědění ze zákona.

Foto:

Severní Thajsko, 2006

Scheveningen, Nizozemí, 2006

Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko, 2006

Český ráj, Čechy, Česko, 2006